

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯДА ИННОВАЦИЯЛАР

5 ЖИЛД, 5 СОН

ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ

ТОМ 5, НОМЕР 5

INNOVATIONS IN PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

VOLUME 5, ISSUE 5

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯДА ИННОВАЦИЯЛАР

ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ | INNOVATIONS IN PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

№5 (2022) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9513-2022-5>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Аскарров Аброр Давлатмирзаевич
педагогика фанлари бўйича фалсафа
доктори

Педагогика йўналиши

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Мухамедова Дилбар Гафурджановна
психология фанлари доктори, профессор

Психология йўналиши

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ EDITORIAL BOARD РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Муслимов Нарзулла Алиханович
педагогика фанлари доктори, профессор

Джораев Мухамматрасул
педагогика фанлари доктори, профессор

Тўрақулов Олим Холбўтаевич
педагогика фанлари доктори

Уразова Марина Батировна
педагогика фанлари доктори

Шорена Дзамукашвили
педагогика фанлари доктори

Шорена Вахтангишвили
педагогика фанлари доктори

Нурманов Абдиназар Ташбаевич
педагогика фанлари доктори

Халиков Аъзам Абдусаломович
педагогика фанлари доктори

Аюпова Мукаррам
педагогика фанлари номзоди, профессор

Джумаев Маманазар Иргашевич
педагогика фанлари номзоди, профессор

Ҳамидов Жалил Абдурасулович
педагогика фанлари доктори

Асилова Гулшан Асадовна
Педагогика фанлари доктори, доцент

Саипова Малоҳат Латиповна
психология фанлари бўйича фалсафа доктори

Ҳажиева Ирода Адамбаевна
филология фанлари номзоди, доцент

Азимова Насиба Эргашовна
педагогика фанлари номзоди, доценти

Ахмедова Зебинисо Азизовна
фалсафа фанлари номзоди

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МҲНДАРЖА | СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

1. Begmatov Quvonchbek Muhtarovich

FILOLOGIK OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA IKKINCHI CHET TILI
BO'YICHA O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENTSIYALARINI
SHAKLLANTIRISH (NEMIS TILI MISOLIDA).....4

2. Асқаров Абдор Давлатмирзаевич

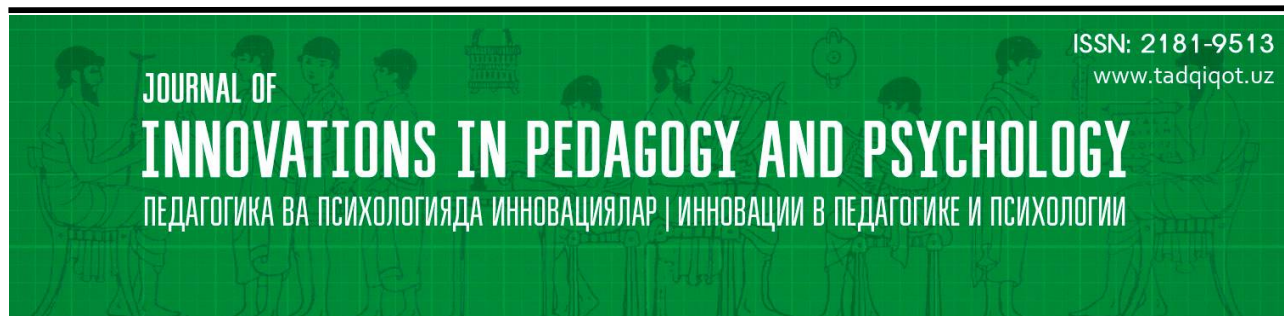
ОЛИЙ ТАЪЛИМ МАЗМУНИГА БЎЛГАН КАДРЛАР БУЮРТМАЧИЛАРИ
ТАЛАБЛАРИ ВА ИЖТИМОЙ ЭЪТИЁЖЛАРНИ ТИЗИМЛАШТИРИШ.....8

3. Хужаниёзова Г.С.

ВАЗИЯТЛИ МАСАЛАЛАР КАСБИЙ ЙЎНАЛТИРИЛГАНЛИКНИ
АМАЛГА ОШИРИШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА.....15

4. Matyazova N. S.

ZAMONAVIY O'QUV-DIDAKTIK VOSITALARDAN TA'LIM JARAYONIDA
SAMARALI FOYDALANISH IMKONIYATLARI.....20

Аскарров Абзор Давлатмирзаевич
Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент,
Термиз Давлат университети

ОЛИЙ ТАЪЛИМ МАЗМУНИГА БЎЛГАН КАДРЛАР БУЮРТМАЧИЛАРИ ТАЛАБЛАРИ ВА ИЖТИМОЙ ЭХТИЁЖЛАРНИ ТИЗИМЛАШТИРИШ

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7113633>

АННОТАЦИЯ

Мақолада олий таълим муассасаси сифат менежменти олдида турган асосий вазифаларидан ҳисобланган ўқув мазмунини меҳнат бозори буюртмачиларида юзага келган таълим эҳтиёжлари асосида ишлаб чиқишни тизимли ташкил этиш, тартибли амалга ошириш масаласига эътибор қаратилган. Олий таълим мазмунида кўзда тутилган таълим эҳтиёжларини иккита йўналишга (таълимнинг ижтимоий эҳтиёжлари ва кадрлар буюртмачилари эҳтиёжлари ажратилиб таҳлил этилган. Ўқув мазмунини шакллантиришнинг ташкилий босқичлари моҳияти очиқ берилган.

Калит сўзлар: таълим эҳтиёжи, буюртмачи, ўқув мазмуни, таълим сифати, сифат мониторинги, дизайн-тафаккур.

Аскарров Абзор Давлатмирзаевич
Доктор философии по педагогическим наукам (PhD), доцент,
Термизский государственный университет

СИСТЕМАТИЗАЦИЯ ТРЕБОВАНИЙ И СОЦИАЛЬНЫХ ПОТРЕБНОСТЕЙ КАДРОВЫХ ЗАКАЗЧИКОВ К СОДЕРЖАНИЮ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

АННОТАЦИЯ

В статье основное внимание уделяется вопросу системной организации, упорядоченного осуществления разработки образовательного контента на основе образовательных потребностей, возникающих у заказчиков рынка труда, исходя из основных задач, стоящих перед управлением качеством высшего учебного заведения. Образовательные потребности, предусмотренные содержанием высшего образования, разделены на две области (социальные потребности в образовании и потребности заказчиков персонала) и проанализированы. Раскрыто сущность организационных этапов формирования содержания образования.

Ключевые слова: образовательная потребность, заказчик, образовательный контент, качество образования, мониторинг качества, дизайн-мышление.

Askarov Abror DavlatmirzayevichDoctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), associate Professor.
Termez State University**SYSTEMATIZATION OF REQUIREMENTS AND SOCIAL NEEDS OF PERSONNEL
CUSTOMERS FOR THE CONTENT OF HIGHER EDUCATION****ANNOTATION**

The article focuses on the issue of systematic organization, orderly implementation of the development of educational content based on educational needs arising from the customers of the labor market, based on the main tasks facing the quality management of higher education institutions. The educational needs provided for by the content of higher education are divided into two areas (social needs in education and the needs of staff customers) and analyzed. The essence of the organizational stages of the formation of the content of education is revealed.

Keywords: educational need, customer, educational content, quality of education, quality monitoring, design-thinking.

Олий таълим муассасаси сифат менежменти олдида турган асосий вазифалар қаторида Давлат талабаларини мунтазам такомиллаштириб бориш, ўқув режа ва дастурлари негизини талабаларда амалий кўникмаларни шакллантиришга йўналтириш, ўқув мазмунини меҳнат бозори буюртмачиларида юзага келган таълим эҳтиёжлари асосида ишлаб чиқишни тизимли ташкил этиш, тартибли амалга ошириш масаласи туради. Тадқиқотимиз давомида “амалий кўникма” ва “таълим эҳтиёжлари” тушунчаси ўзаро узвий боғлиқлиги куйидагиларда кўринди.

Ўзбек тилининг изоҳли луғатларидаги АМАЛИЙ атамасининг “Кишининг кундалик фаолиятига оид, кундалик иш, ҳаёт билан боғлиқ бўлган, амалда татбиқ этиладиган, тажрибаларда қўлланиладиган, татбиқий” [6; 77-б.], КЎНИКМА атамасининг “бирор ишда ортирилган маҳорат ва малака” [7; 461-б.], деб берилган изоҳларидан келиб чиқиб, талабаларда шакллантириш назарда тутилган “амалий кўникмалар” тушунчасини “талабанинг ўқиш даврида ортирган, кейинчалик ўз соҳаси бўйича кундалик меҳнат фаолияти даврида амалда татбиқ этиладиган маҳорати ва малакаси” сифатида изоҳлаш мумкин.

В.В. Маслова томонидан тузилган луғатда “таълим эҳтиёжлари билим, кўникма, малакаларни эгаллаш ва башорат қилинган компетентлилик моделида кўзда тутилган сифатга эришишда таълим олувчиларнинг муҳим ҳаётий муаммоларни ҳал этишга қаратилган эҳтиёж” [5; 3-б.], деб берилган шарҳдан фойдаланиб, Олий таълим муассасаси сифат менежменти олдидаги “таълим эҳтиёжлари” тушунчасини “таълим ва тадқиқот хизмати буюртмачиларининг ишлаб чиқариш ёки хизмат кўрсатиш соҳаларида мавжуд бўлган фаолият тизими, муҳим муаммоларини ҳал этиш салоҳиятига қаратилган эҳтиёжи”, деб изоҳлаш мумкин.

Юқоридаги таҳлиллар асосида, ОТМларда амалий кўникмаларни шакллантириш мазмуннинг таълим эҳтиёжларига асосланиши орқалигина юзага келади, деб хулосалаш мумкин.

И.Молчанов таълим эҳтиёжларини интеграциялаш, маҳаллийлаштириш, глобаллаштириш тенденцияларини ҳисобга олиб шакллантириш заруратини таъкидлайди [4].

Шунга кўра Олий таълим мазмунида кўзда тутиладиган таълим эҳтиёжларини иккита йўналишга ажратиш мумкин: 1. Таълимнинг ижтимоий эҳтиёжлари (глобаллаштириш); 2) кадрлар буюртмачилари эҳтиёжлари (интеграциялаш ва маҳаллийлаштириш).

Таълимдаги ижтимоий эҳтиёжлар Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси ва жамиятнинг таълим олдида қўяётган талабаларини акс эттиради. Унинг таркибига мамлакатда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш истиқболлари ва асосий йўналишлари, таълим ва тадқиқот мақсадлари, меъёрлари, илмий ва амалий натижалар, таълимнинг ноанъанавий ёндашувлари шакллари жорий этиш, жаҳон ютуқлари ва миллий анъаналарга мувофиқ фаол фуқаролик

позицияси шакллантириш каби масалаларни киритиш мумкин. Мазкур эҳтиёжларга мазмуни ва ташкилий жараёнларига кўра асосий таянч эҳтиёжлар, деб қараш мумкин.

Таянч эҳтиёжлар инсоннинг яшаши, қобилиятларини ривожлантириши, инсон қадр-қимматини сақловчи шароитда ишлаши, ҳаёти даражасини ошириши, ҳаётини масалаларига оид қарорлар қабул қилиши ва таълимни давом эттириши учун зарур бўлган билимлар ҳажмини қамраб олади [8]. Бу эса, таълим йўналишлари ва мутахассисликлари ҳамда танлаган касбидан қатъий назар, таянч эҳтиёжлар битирувчиларнинг ҳаёти ва фаолиятида зарур бўлган билимларга бўлган талабни белгилаб беради.

Иккинчи томондан, кадрлар буюртмачилари эҳтиёжларини ОТМни битириб ишга келган битирувчиларнинг меҳнат шароити белгилаган меъёрий талаблар асосида фаолият юритиши учун зарур бўлган, айтилган, ҳал этилмаган қолаётган масалалар ва муаммоларни бартараф этишга йўналтирилган талаб сифатида изоҳлашимиз мумкин.

Олий таълим мазмунининг таълим эҳтиёжларига асосланганлиги ва қурилганлиги талабаларни ўқишда, профессор-ўқитувчиларни ўқитишда фаолликка ундовчи асосий мотивни юзага келтиради, кадрлар буюртмачиларининг таълим ва тадқиқот хизматларига ишончи ортади.

Тадқиқотимизда Олий таълим муассасаси ўқув мазмуни тушунчаси сифатида таълим дастурларининг умумий хусусиятлари билан боғлиқ ўқув дастурлари таркиби, мавзулар ва уларнинг ҳажми назарда тутилиб, ушбу асосий параметрларни шакллантиришга қаратилган ташкилий-педагогик босқичларига аҳамият қаратилди.

Олий таълим давлат стандартларида “Ўқув дастурининг асосий мақсади — давлат таълим стандартлари ва малака талабларида бакалавр ва магистрнинг билими, ўқуви, кўникма ва компетенцияларига қўйилган талабларга мувофиқ ўқув режага киритилган муайян фан томонидан рақобатбардош мутахассисларни сифатли тайёрлаш учун шакллантирилиши зарур бўлган билим, кўникма ва компетенциялар мажмуини белгилаш, фан мазмуни ва таркибий қисмларини тартибга солишдир”, деб қад этилиб унинг вазифалари қуйидагилардан иборатлиги баён этилган [3]:

- ўқув фанига оид илм-фан, техника, технологияларнинг сўнгги ютуқларини, илғор хорижий тажрибаларни ҳисобга олган ҳолда ўқув машғулотлар мавзуларини шакллантириш, таълим шакли ва ўқув фанга ажратилган вақтга мувофиқ ўқув материалларни мавзулар ва ўқув машғулотлар турлари бўйича тақсимлаш, мақбул ҳолатга келтириш ва оптималлаштириш, уларнинг мантикий кетма-кетлигини ҳамда бошқа фанлар билан интеграциясини таъминлаш;

- узлуксиз таълим тизимининг таълим турлари ўртасидаги узвийлик ва узлуксизлигини, шунингдек, фаннинг мазмун ва мавзулари бошқа таълим турларидаги ҳамда турдош йўналишлардаги фанларнинг мазмун ва мавзулари билан такрорланмаслигини таъминлаш;

- фанни ўзлаштириш, таълим олувчиларда фанга оид компетенцияларни, касбий билим ва кўникмаларни шакллантириш учун зарур ўқув-услубий шартлар, ўқув адабиётлар, дидактик материалларни ҳамда баҳолаш воситалари ва усуллари ёрдамида таълим олувчилар билимини назорат қилиш шакллари белгилаш.

Бугунги рақобат шароитида таълим хизматларини танлашга бўлган имконият, ўқув мазмунини ишлаб чиқишга бўлган академик эркинликларнинг ўсиши уни шакллантиришнинг самарали механизмлари йўлга қўйишни, таълим эҳтиёжларини қондириш учун чоралар кўришни талаб қилади, бу орқали кадрлар истеъмолчилари учун юқори таълимнинг жозибадорлигини оширишга эришилади.

Хусусий ҳолда Олий таълимнинг таълим эҳтиёжларига асосланганлиги орқали ўқув режа ва дастурларидаги ўқув таркиби ҳамда фанлар мавзуларини айнан таълимнинг ижтимоий эҳтиёжлари ва кадрлар буюртмачилари эҳтиёжларидан келиб чиқиб, буюртмачи тақлиф ва тавсияларига мувофиқ шакллантириш тушунилади.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, Олий таълим муассасаси ўқув дастурларини янгилашда қуйидаги талаблар назарда тутилиши маълум бўлди:

- ўқув дастурларининг давлат таълим стандартлари ва малака талабларида белгиланган мақсадларга мувофиқлиги;
- ўқув фанига оид илм-фан, техника, технологияларнинг сўнгги ютуқларини, илғор хорижий тажрибаларни ҳисобга олиниши;
- узвийлик ва узлуксизлик тамойилларининг таъминланиши;
- ўқув мазмунининг таълим эҳтиёжларига кўра шаклланганлиги, ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатиш соҳаларининг талабларини ҳисобга олинганлиги;
- таълим йўналиши ва мутахассислиги бўйича белгиланган касбий фаолиятга битирувчиларнинг касбий тайёргарлигининг мувофиқлиги кабилар.

Тадқиқот олиб борилган университетларда таянч эҳтиёжларни шакллантириш бўйича етарли тажриба ва ёндашувлар мавжуд бўлсада, иш берувчилар билан ўқув мазмунига оид ўзаро ҳамкорлик муаммоси сифатида талаб ва таклифларни жамлаш ва қайта ишлаш, тизимлаштиришнинг самарали амалий механизмлари етарли эмаслигини келтириш мумкин.

ОТМларга берилган молиявий ва академик мустақилликнинг асосий шартларида кадрлар буюртмачилари талабларидан келиб чиқиб, ўқув мазмунини шакллантириш алоҳида таъкидланганлиги ([1], [2]) натижасида турли ОТМлар мазкур масалани турлича тушуниб, турлича ҳал қилиб келмоқдалар. Кўпгина ҳолларда ўқув мазмунини ишлаб чиқишда буюртмачиларнинг умидлари ва эҳтиёжлари эҳтиёжлари эмас, балки амалда мавжуд бўлган ечимларга асосланилади, унга қисман ўзгартиришлар киритилади ва тасдиқланади (ишнинг умумий схемаси шундай).

Қайд этилган асосий шартни бажаришга таъмир этувчи муҳим омил бу – Олий таълим муассасаси ва меҳнат бозори субъектлари ўртасидаги ўзаро алоқаларни ривожлантириш ҳисобланади. Ушбу шартни таъминлашда Олий таълим муассасаси сифат менежменти фаолиятини аниқ режаларга асосланиб такомиллаштириш, уларнинг функцияларини кенгайтириш, шу жумладан, ташқи муҳит билан бевосита алоқаларни ўрнатиш ва бу ишга таълим муассасасининг бутун жамоасини жалб қилишга аҳамият қаратилиши зарур. Бундай ҳамкорликнинг ҳар икки томон учун ҳам ижобий таъсир кўрсатишига шубҳа қилиб бўлмайди, асосий масала, қандай қилиб мазкур масалани ҳал этишда кўринади.

Бозор шароитида талаб, муносабат ва имкониятга эга турлича буюртмачилар мавжуд бўлиб, уларнинг ҳар бири Олий таълим муассасаси битирувчилари олдида объектив (ишлаб чиқариш кўлами, фаолият йўналишлари, ҳудудий хусусиятлари кабиларга кўра) ва субъектив (ОТМнинг аввалги битирувчиларини ишга олганлиги, улар фаолиятдан қониқиш ёки қонисмаслиги, яна олиш ёки олмаслик истаги, муассасанинг обрўси ва эътирофига қараши кабиларга кўра) омиллардан келиб чиқиб ўз таклифларини билдирадилар.

ОТМнинг битирувчиларини иш билан таъминлаш ва шу орқали фаолиятини ривожлантиришдан манфаатдор бўлган кадрлар буюртмачилари яқинда битирувчидан касбий-назарий тайёргарликдан ташқари, ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш амалиёти муаммоларни ҳал қилиш салоҳияти, соҳага оид хусусиятларни билиш, янги технологиялар билан ишлаш каби фазилатларни кутади.

Шу мақсадда, ўқув мазмунини таълим эҳтиёжлари асосида шакллантириш бўйича ОТМларда ташкилий тузилмасида илмий лаборатория кўринишидаги бўлинмаларни ташкил этиш мумкин. Уларда қуйидаги функциялар назарда тутилади:

- малака талаблари ва ўқув дастурларининг илмий-назарий ва услубий мазмуни бўйича таклифларни шакллантириш;
- ишлаб чиқилган ўқув мазмунини тажриба синовдан ўтказиш;
- соҳа амалиётчиларини ўқув ишлари (маъруза, семинар, лаборатория машғулотлари) га жалб этиш;
- корхоналарнинг замонавий технологик базасидан фойдаланиб амалий машғулотларни ташкил этиш;
- ўқитиш жараёнларига янги таълим технологияларини жорий этиш, инновацион илмий-тадқиқот ишларини амалга ошириш;

- битирувчиларнинг кадрлар буюртмачилари билан меҳнат шартномалари тузишга қўмаклашиш, мутахассисларни мақсадли тайёрлаш дастурларини йўлга қўйиш каби.

Бундан ташқари, бир нечта ОТМлар ва йирик корхоналар, компаниялар билан шериклик муносабатларига асосланган ҳудудий марказларни ташкил этиш орқали ҳам ўқув мазмуни шакллантириш самарадорлигини ошириш мумкин. Бундай марказлар ушбу ҳудуд иқтисодиётининг етакчи тармоқларини ривожлантириш, унинг муаммоларига оид илмий-тадқиқот ишларини олиб бориш, ўқув дастурларини биргаликда ишлаб чиқиш, илғор тажрибаларни омалаштиришга хизмат қилади.

Шундай қилиб, Олий таълим муассасаси ва корхоналар, хизмат кўрсатувчи ташкилотлар ўртасидаги бундай шериклик алоқалари ўқув мазмунини бойитиш, илмий ва инновацион ёндашув асосида таълимга амалий технологияларни жорий этиш орқали кадрлар буюртмачилари фаолиятини таҳлил қилиш ва таълим эҳтиёжларини аниқлаш имкониятини кенгайтиради.

Ташкил этилган лаборатория (ёки марказ)лар ишини юритиш ўқув-методик ишлар бўлими, таълим йўналиши ва мутахассислигига масъул кафедралар, ўқув-методик кенгаш ҳамда тажрибали профессор-ўқитувчи ва ходимлардан иборат инновацион команда зиммасига юклатилади.

Инновацион команда томонидан дизайн-тафаккур ёндашувчи доирасида мавжуд ахборотлар ичидан энг зарур қисмини ажратиб, ўқув мазмуни учун дастлабки таклифлар тайёрланади. Ушбу таклифларни ҳар ўқув йили давомида узлуксиз комплекс (соҳага оид барча фанлар кесимида) ҳамда ўқув режа ва дастурларни дастлабки тасдиқлашга киритиш даврида индивидуал тарзда ўрганиб, тайёрлаш мақсадга мувофиқ.

Ўқув йили давомида комплекс ўрганиш ўқув мазмунини шакллантиришдаги аниқловчи-таъкидловчи жараён ҳисобланиб, унинг натижалари асосида бирламчи таклифлар тайёрланади, ўқув режа ва дастурларни дастлабки тасдиқлашга киритиш давридаги индивидуал ўрганишда бирламчи таклифлар тўлдириш (бирламчи таклифда кўзда тутилмаган, бироқ ўрганилиши зарур, деб топиш билан билимлар ёки мавзуларни қўшиш) ва қисқартириш (мавжуд имкониятлар, салоҳият ва услубий таъминотдан келиб чиқиб, билимлар ва мавзуларни чиқариш) шартлари асосида кўриб чиқилади.

Бунда таклифларни ўқув субъектив турларга, буюртмачилар эҳтиёжларига асосланган таклифлар, ички таклифлар, ташқи таклифларга ажратилади.

Буюртмачилар эҳтиёжига асосланган таклифлар соҳа самарадорлигига таъсир этувчи, унинг фаолиятини барқарорлаштириш (мавжуд фаолият анъаналарини сақлашга қаратилади), мослаштириш (фаолиятни ўзгарувчи жараёнларга мослаштириш, ўзгариб боровчи муҳит талабларига мувофиқликни таъминлашга қаратилади), ривожлантириш (фаолиятни янги билимлар, маълумотлар билан узлуксиз бойитиб боришга қаратилади)га қаратилган таклифлар ҳисобланади.

Ички таклифлар ОТМнинг педагогик жамоа ва мутахассисларининг тавсияларига (ўтказилган сўровнома ва синов натижалари, тадқиқотлар), ташқи таклифлар ўқув мазмунига оид турли жамоатчилик ташкилотлари, идоралар ва ташкилотларнинг мурожаатларига асосланади, ички ва ташқи таклифлар асосан таълимнинг таянч эҳтиёжларига тааллуқли ҳисобланади.

Тайёрланган таклифлар амалдаги ўқув мазмуни билан ўзаро солиштирилиб, муаммо ва камчиликлар ечимига қаратилган билимлар аввалдан ўқув таркибига киритилганлиги, ёки етарлича акс эттирилмаганлиги, ёки ўқув таркибида мавжуд эмаслиги текширилиб, янги мавзу сифатида қайд этиш зарурлиги юзасидан якуний хулосага келинади.

Инновацион команда томонидан тақдим этилган хулоса асосида [3]да келтирилган тартибга мувофиқ ҳар бир фан мавзулари ва уларнинг мазмуни мантикий кетма-кетликда, фан ажратилган вақт меъёрларига кўра дастур ёки Силлабус шаклида тайёрланади. Тайёрланган ўқув дастурлари дастлаб таълим йўналиши ва мутахассисликка масъул бўлган кафедралар ва тегишли факультетларда чуқур муҳокамадан ўтказилади ва Олий таълим муассасаси кенгашига тасдиқлаш учун киритилади. Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва

илғор технологияларни татбиқ этиш маркази томонидан Олий таълим муассасаси ўқув дастурларининг давлат таълим стандартлари ва малака талаблари, шунингдек, ўқув режаларга мувофиқлиги ҳамда сифати мониторинги юритилади.

Шундай қилиб, ОТМда таълим эҳтиёжлари билан ишлаш, таклиф ва тавсияларни умумлаштириш, ўқув мазмунини такомиллаштириш ва янгилаш бир қатор ташкилий-педагогик жараёнларни ўз ичига олади (1-расм).

Олий таълим муассасаси ўқув мазмунига бўлган таклифларни юқоридаги каби гуруҳлаштирилиши ҳар бир мавжуд муаммоларни кўриб чиқилиши, таҳлил этилиши, эътиборсиз қолдирилмаслигини таъминлайди, шу билан бирга ўқув фанлари таркибидаги айрим эскирган, технологик ривожланиш сабабли долзарблигини йўқотган, йиллар давомида ўқув дастурида ўзгаришсиз қолдирилган, замонавий таълим эҳтиёжларига мос келмайдиган билимларни оптималлаштиришга хизмат қилади.

1-расм. Ўқув мазмунини шакллантиришнинг ташкилий босқичлари

Олий таълим муассасаси ўқув мазмунини кадрлар буюртмачилари талаблари ва ижтимоий эҳтиёжлардан келиб чиқувчи юқоридаги муайян технология асосида тизимлаштирилиши натижасида:

- муассасанинг амалий кўникмаларни шакллантириш билан боғлиқ функционал вазифаси бажарилади;
- талабаларни касбий тайёрлашга мақсадли ёндашув имконияти яратилади ва таълим узвийлиги таъминланади;
- кадрлар буюртмачилари билан самарали ҳамкорлик муҳити шаклланади;
- ишлаб чиқариш ёки хизмат кўрсатиш соҳалари фаолиятидаги муаммо ва камчиликларни самарали бартараф этишга эришилади;
- ўқув мазмунининг эҳтиёжга асосланганлиги таъминланади, таълим ва тадқиқот хизмати сифати ортади;
- ўқув таркибининг вариативлиги имкониятларидан фойдаланишга замин яратилади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 24 декабрдаги ПҚ-60 “Давлат олий таълим муассасаларининг академик ва ташкилий-бошқарув мустақиллигини таъминлаш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори. ҚММБ. 25.12.2021. 07/21/60/1177.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 24 декабрдаги ПҚ-61-сон “Давлат олий таълим муассасаларига молиявий мустақиллик бериш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори. ҚММБ. 25.12.2021. 07/21/61/1195].
3. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг 2021 йил 19 октябрдаги 35-2021 -сон ““Олий таълимнинг давлат таълим стандарти. асосий қоидалар” Ўзбекистон Республикасининг давлат стандартини тасдиқлаш тўғрисида” буйруғи, Адлия вазирлиги, 2021 йил 27 октябрь, 43-рақам. <https://lex.uz/docs/5705038>.
4. Молчанов И.Н. Социально-экономические основы формирования потенциала сферы высшего профессионального образования: автореферат Дис. ... док. экон. наук. – Москва: 2008. – 47 с.
5. Маслова В.В. Основы андрагогики. Терминологический словарь: – Мариуполь: 2004. – 19 с.
6. Ўзбек тилининг изоҳли луғати: 80000 дан ортиқ сўз ва сўз бирикмаси. А.Мадвалиев таҳрири остида (1). –Т.: «Ўзбекистон Миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти, 2006. 679 б.
7. Ўзбек тилининг изоҳли луғати: 80000 дан ортиқ сўз ва сўз бирикмаси. А.Мадвалиев таҳрири остида (2). –Т.: «Ўзбекистон Миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти, 2006. 671 б.
8. World Declaration on Education for All and Framework for Action to Meet Basic Learning Needs (World Conference, 5-9 March 1990, Jomtien, Thailand).

ПЕДАГОГИКА ВА ПСИХОЛОГИЯДА ИННОВАЦИЯЛАР

5 ЖИЛД, 5 СОН

ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ
ТОМ 5, НОМЕР 5

INNOVATIONS IN PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY
VOLUME 5, ISSUE 5

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадqiqот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000